

Birinci Haçlı Seferinde Cesareti ve İhanetiyle Tartışılan Kont Stephen (Etienne de) Blois
Count Stephen (Étienne de Blois), Renowned for His Courage and Betrayal During the First Crusade

Doç. Dr. Seyfettin KAYA

Siirt Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Siirt, Türkiye

Siirt University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Siirt, Türkiye

ORCID: 0000-0003-2181-5973 | E-mail: kaya_fdd23@hotmail.com

Makale Bilgisi / Article Information

Cite as/Atıf: Caz, Ç. (2024). Birinci Haçlı seferinde cesareti ve ihanetiyle tartışılan Kont Stephen (Etienne de) Blois. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 107-123.

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 09/10/2024 **Kabul Tarihi / Accepted:** 27/12/2024

Yayın Tarihi / Published: 30/12/2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık/ December

Cilt/ Volume: 12 Sayı/ Issue: 2

Sayfa / Pages: 107-123

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği tespit edilmiştir. / This article was reviewed by at least two referees and found to be plagiarism free.

Yayıncı / Published by: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / Siirt University Institute of Social Sciences

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Seyfettin KAYA). It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

* Bu çalışmada etik kurul izni gerekmemektedir.

Öz

Stephen Blois Birinci Haçlı Seferine Fransa'dan katılan önemli kontlardan biridir. Birinci Haçlı Seferinde İznik ve Antakya kuşatmaları sırasında Haçlı ordusuna önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Bizans İmparatoruyla olan samimi münasebetleri ve Antakya kuşatması sırasında umutsuzluğa kapılıp muhasarayı terk etmesiyle gündeme gelmiştir. Haçlı ordusunun Anadolu'dan Suriye topraklarına intikali sırasında gösterdiği cesaretiyle dikkat çekmiştir. Ancak diğer Haçlı kontlarının aksine Bizans İmparatoruyla iyi ilişkiler içinde olması ve Antakya kuşatması sırasında hastalığını bahane ederek muhasarayı terk etmesiyle Haçlılar arasında ve Ülkesi Fransa'da ihanet ile suçlanmıştır. Bu ihanet söylentilerini boşa çıkarmak ve Haçlılara katkıda bulunmak amacıyla 1101 yılındaki Haçlı Seferi eylemine yeniden iştirak etmiştir. İhanet ile suçlanmasından dolayı eşi Adele'nin teşvikiyle yeniden katıldığı 1101 Haçlı Seferi sırasında Anadolu'da ve Filistin'de Müslümanlara karşı cesurca savaşlara girişmiştir. Remle'de Müslümanlarla giriştiği savaş sırasında hayatını kaybederek adını temize çıkarmıştır. Bu makalede Blois dükü Stephen'ın Birinci Haçlı Seferinde gösterdiği cesaret ve Antakya kuşatması sırasında Haçlı ordusundan kaçarak suçlandığı ihanet eylemine değinilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Stephen Blois, Haçlılar, Bizans, Antakya, İznik.

Abstract

Stephen Blois is one of the essential counts from France who participated in the First Crusade. He contributed significantly to the Crusader army during the sieges of Nicea and Antakya in the First Crusade. His intimate relations with the Byzantine Emperor and his despairing abandonment with the siege of Antioch during the siege of Antioch have been brought to the fore. He attracted attention with the courage he showed during the transfer of the Crusader army from Anatolia to Syrian territory. However, unlike the other Crusader counts, he had good relations with the Byzantine Emperor. He abandoned the siege during the siege of Antakya by using his illness as an excuse, so he was accused of treason among the Crusaders and in his country, France. He participated in the Crusade action again in 1101 to dispel these treason rumors and contribute to the Crusaders. During the Crusade of 1101, which he rejoined with the encouragement of his wife Adele after being accused of treason, he fought bravely against the Muslims in Anatolia and Palestine. He cleared his name by losing his life during the war with Muslims in Ramla. This article discusses the courage shown by Stephen, Duke of Blois, in the First Crusade and the act of treason for which he was accused of escaping from the Crusader army during the siege of Antioch.

Keywords: Stephen Blois, Crusaders, Byzantium, Antioch, Nicea.

Giriş

Stephen (Etienne de) Blois, Champagne, Chartres, Brie ve Blois kontu III. Theobalde'nin ilk eşi Gersende'den olan en büyük oğludur. 1081 yılına kadar hakkında çok fazla bir şey bilinmeyen Stephen Blois, kızı Adele ile evlenmek için Fatih William ile yakınlaştı. Bu birliktelik konusunda Fatih William'ın rızasını aldı. Geleneklere göre ve gereken ciddiyetle Breteuil'de nişanlanan çift, daha sonra Chartres'te evlendi. Yedi yıl sonra babasının yerine büyük bir güce ve zenginliğe sahip olacak şekilde Chartres ve Blois kontu oldu. Yeni seçilen Chartres Piskoposu Ivo ile bazı anlaşmazlıkları olmasına rağmen, kiliseye karşı dindar ve cömert bیریdi. Soğukkanlı, cesaretli, alçakgönüllü ve basiret sahibi bir insan olduğu iddia edilmektedir. Silah kullanma becerisi ile kişisel cesaretine tanıklık edildiği ileri sürülmektedir (Brundage, 1960, s. 381-382). 1096 yılında Kudüs'ü kurtarmak için düzenlenen Birinci Haçlı Seferi'ne asaletini ve ihtişamını kullanarak katılmasını teşvik eden eşi Adele'nin etkisiyle iştirak etmiştir. Suriye'ye doğru giden bu sefere katılan önemli liderlerden biri oldu (Crouch, 2013, s. 28). Aslında Haçlı Seferine katılmaya niyeti olmayan Stephen Blois'i, eşi Fatih William'ın kızı Adele'nin ikna ettiği iddia edilmektedir. Evliliğinde ve kararlarında hüküm veren Adele idi. Fransa'nın en zengin adamlarından biri olan Stephen Blois'in eşinin bu talebine karşı koyacak hali yoktu. Sefer için ihtiyaç duyduğu parayı kolay bir şekilde topladı ve topraklarının idaresini eşi Adele'ye bıraktıktan sonra harekete geçmek için fırsat kollamaya başladı (Runciman, 1998, s. 127; Kaleli, 2017, s. 225). Karısının erkek kardeşi Normandiya Dükü Robert Curthose tarafından idare edilen birliğinin içinde Eylül 1096'da kutsal topraklara doğru yola çıkmaya karar verdi. Erkekler eşlerini, çocuklarını, akrabalarını ve arkadaşlarını terk ettiği sırada havayı inlemeler, gözyaşları ve ağıtlar doldurdu. Bir eş (muhtemelen Adele) ve koca (muhtemelen Stephen) Haçlıların dönüş tarihi hakkında birlikte konuştular. Kocası üç yıl içinde geri döneceğine söz verdi, sonra ağlayarak ve geri döneceğine söz vererek karısını Tanrı'ya emanet etti (Brundage, 1960, s. 382).

Kralların katılmadığı ilk Haçlı seferine büyük toprak ve güç sahibi Avrupalı soylular iştirak etmiştir. Bu konuda bilgiler veren önemli kroniklerden biri Aachenli Albert'tir. Albert ilk Haçlı seferine Normandiya Kontu Robert, Stephen Blois ve Dük Godofroi de Bouillon'ın kardeşi Eustace ile birlikte muazzam bir süvari ve piyade bölüğüyle sefere katıldığından bahsetmektedir (Albert of Aachen, 2013, s. 95-96). Anna Komnena ise Fransa Prensi Hugue de Vermandois, Bohemond ve Raymond de Saint-Gilles (Anna Komnena, 1996, s. 308, 325, 347) ve İngiltere kralının kardeşi Robert gibi kontların İstanbul'a gelmek için yola çıkan Haçlı ordularına iştirak ettiğinden söz etmektedir (Demirkent, 1996, s. 528). Bu orduların büyük bir kısmı Fransa, İtalya ve Balkanları geçerek Aralık 1096'da İstanbul'a ulaşmaya çalışmışlardır (Anckaer, 2006, s. 1039). Birinci grup Haçlı kuvvetleri olan Keşiş Pierre l'Ermite'den sonra Hugh Vermandois öncülüğünde ikinci grup kuvvetler Aralık 1096'da; Taranto'dan hareketle Bohemond ve yeğeni Tankred'in başında bulunduğu üçüncü grup kuvvetler 10 Nisan 1097'de İstanbul'a vardılar (Gada, 2015, s. 90). Ekim 1096 yılında Haçlı ordusunun dördüncü büyük kolu ise Normandiya dükü Robert, onun eniştesi Etienne kontu Stephen Blois ve kuzeni Flandre kontu II. Robert'in müşterek kumandasında Kuzey Fransa'dan yola çıktı (Runciman, 1998, s. 127). Haçlılar, Normandiya, Flanders ve Chartres Kontu'nun topraklarından Pontarriere istikametinde ilerlediler. Buradan güneye Alpler üzerinden İtalya'ya doğru yürüdüler. Keşif ekibi Lukka yakınlarındaki Lombardiya'da seyahat eden Papa II. Urban ile karşılaştı. Papa II. Urban, Robert Curthose ve Stephen Blois ile kısa bir süre görüştü ve yola devam edecek olan ordularına bir kutsama yaptı. Daha sonra Roma'ya gelen Haçlı kuvvetleri, devam eden süreçte Campania üzerinden güneye Bari'ye doğru yola koyuldular. Ordu buradan Adriyatik'i geçerek Balkanlara ulaşmayı amaçlamıştır. Ancak kış koşulları ve denizcilerin uyarıları üzerine Kalabria'ya geçilerek bahara kadar bekleme kararı alındı. Stephen Blois ve Robert Curthose ise kışı Güney İtalya'daki Norman akrabalarının yanında geçirdi. Baharın gelişiyile yolculuklarına devam etmeye karar veren Haçlılar Mart 1097'de deniz kıyısına doğru hareket ettiler. 5 Nisan 1097 Pazar günü Brindisi'den yola çıkarak denize açıldılar. Bir takım aksiliklere rağmen Haçlılar borazan sesiyle denizde yol almaya başladılar. Haçlı ordusunu taşıyan gemiler dört gün sonra Adriyatik'in Balkan kıyılarına iki ayrı limana yanaştı ve daha sonra Arnavutluk Duraç'ta buluşan Haçlı orduları Via Egnatia üzerinden bulunan kara yoluyla İstanbul'a doğru intikalini sürdürdü. Karadan Balkanlara yapılan yolculuk, dağların ve ıssız ülkelerin içinden geçen acımasız bir yürüyüştü. Haçlı orduları Selanik'e geldiğinde dört gün dinlenme izni verildi. Askerler daha sonra Makedonya'ya doğru ilerlediler ve sonunda 14 Mayıs 1097'de İstanbul'a ulaştılar (Brundage, 1960, s. 383-384; Keats-Rohan, 2006, s. 1041). Bu arada Normandiyalı Robert ve Stephen Blois'i Güney İtalya'da bırakan Flandresli Robert, kışın Adriyatik'i geçerek İstanbul'a

Raymond'dan daha evvel ulaştı (Duncalf, 1969b, s. 275). Böylece doğuya gidecek olan Haçlı orduları İstanbul'da bir araya gelmiş oldu.

1. Stephen Blois'in Bağlılık Yemini Ettiği İmparator I. Aleksios'a Duyduğu Hayranlık

İstanbul'a gelen Haçlı ordularıyla İmparator arasında bir anlaşma konusunda mutabakat sağlandı ve Haçlı kontları İmparatora vasallık yemini etti (Albert of Aachen, 2013, s. 95). Kont Hugue Vermandois, Godefroi de Bouillon ve kardeşi Baudouin, Bohemond, Robert de Flandre, Robert de Normandie ve Stephen Blois İmparator I. Aleksios'a ele geçirecekleri eski imparatorluk arazilerini ona geri vermeyi kabul ettiler. Bohemond ve Dük Godefroi de Bouillon zaten şehre daha evvel gelip imparatorla anlaşmışlardı. Bu suretle İstanbul'da Raymond hariç bütün kontlar İmparatora vasallık yemini etmiş oldular (Fulcherius Carnotensis, 2009, s. 64 n.51; Kostick, 2008, s. 255; Demirkent, 1996, s. 528). Her ne kadar Kont Raymond'un İmparatora bağlılık yemini etmediği ifade edilse de bu söylem tamamen doğru değildir. İmparator ile Kont Raymond arasında diğerlerinden farklı bir özel mutabakat sağlandı. Buna göre Kont Raymond "İmparator'un hayatına ve onuruna saygı göstereceğine ve İmparator'un mallarını ve yeniden ele geçirilecek olan eski imparatorluk topraklarını ona geri vereceğine" dair söz verdi¹ (Fulcher of Chartres, 1969, s. 80).

İmparator bağlılık yemininden sonra Haçlı kontlarına Türklerle başa çıkmanın çeşitli yolları konusunda tavsiyelerde bulundu ve ordu komutanlarına değerli hediyeler takdim etti (Brundage, 1960, s. 384). Bu kontlardan biri de bağlılık yemini eden Stephen Blois idi. İmparator, Robert de Normandie ve Stephen Blois'a atlar, silahlar ve gümüş (paralar) vererek diğer ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle onları boğazlardan karşıya geçirme sözü verdi (Fulcher of Chartres, 1969, s. 80). Görevi sırasında eşine yaşadıklarını anlatan Stephen Blois, bir ay sonra İznik önlerinde eşine yazacağı mektupta İstanbul'da tanık olduğu İmparator'un bu cömertliğini ve zenginliğini izah etmeye çalışmıştır. Stephen Blois eşine yazdığı mektupta,

İmparator tarafından huzura kabulünden dolayı duyduğu sevinç ve şevkten ne diyeceğini şaşırıldığını, İmparator'un kendisine bir oğul muamelesi yaptığını, birçok güzel tavsiyelerde bulunup pek çok değerli hediyeler verdiğini ve onun en küçük oğlunu terbiye ettirmeye talip olduğunu, sarayda on gün kaldığını, İmparator'un hangi rütbeden olursa olsun bütün Haçlı ordusu mensuplarına karşı gösterdiği cömertlik ve onun, savaş meydanına varmış bulunan birlikleri müsrifane denilecek bir şekilde ve mükemmel bir teşkilatla iâşe ettiğini dile getirmiş ve Fatih William'ı kastederek, 'Sevgilim, senin baban birçok büyük hediyeler vermiştir; ama o, bu adamla mukayese edilirse neredeyse bir hiçtir' diyerek İmparator'a karşı hayranlığını dile getirmiştir (Runciman, 1951, s. 168; Pryor, 1998, s. 35; Runciman, 1998, s. 129).

Bu hediye verme merasiminden sonra İmparator, Palekanon'a (Maltepe'ye) taşınmaya ve burada hem İznik hem de başkent ile temasa geçmeye karar verdi. Normandiyalı Robert ve Stephen Blois ise 3 Haziran 1097'de kuvvetleriyle birlikte yola çıktılar (Runciman, 1969b, s. 289). Kuvvetle muhtemel Bizans'ın desteğiyle Boğazı aşarak Anadolu yakasına geçtiler. Bu konuda eşine yazdığı mektupta bilgi veren Stephen Blois, "Boğaz'ın fırtınalı ve tehlikeli olduğunu iddia edenlerin yanlış olduğunu, nehri (boğazı) hızla geçtiğini ve burayı sakın olan Marne ya da Seine Nehri'nden daha güvenli bulduğunu" aktarmıştır (Kedar, 2016, s. 182).

2. İznik'in Muhasarası ve İşgali Sırasında Stephen Blois

Normandiyalı Kont Robert ve Stephen Blois İstanbul'da İmparator ile görüşürken, Haçlı ordusunun geri kalan kısmı Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkenti İznik'e gelerek şehri kuşatma altına almışlardı. Bizans'ın merkezinde keyifli geçen iki haftadan sonra Robert ve Stephen Blois ile adamlarının savaşa katılma zamanı gelmişti (Brundage, 1960, s. 384). Kont Robert ve Stephen Blois talepleri yerine getirdiklerinden İmparator, onlara para, ipek ve atlardan oluşan hediyeler verdi ve gemiler sağlayarak, onları kendi kuvvetleriyle birlikte Asya kıyılarına naklettirdi (David, 1920, s. 101). Muhtemelen 28 Mayıs 1097 tarihi dolaylarında "Stephen bir baba gibi İmparator'a veda etti" ve Boğazları geçerek Küçük Asya'ya -Anadolu yakasına- geçti. Kont Robert ve Stephen Blois Anadolu yakasına geçtikten sonra İznik kuşatmasına katılmak üzere harekete geçtiler. İzmit'ten (Nikomedia) geçerken Türkler tarafından katledilen Keşiş Pierre l'Ermite'in müritlerinin kemiklerine acıyarak

¹ Diplomatik açıdan Haçlı kontlarının bir becerisi yoktu. Bkz. (Kostick, 2008, s. 254).

baktılar. 3 Haziran 1097 tarihinde İznik'e vardıklarında orada kamp kuran Haçlı ordusu tarafından sıcak bir şekilde karşılandılar (Brundage, 1960, s. 385). Diğer taraftan İznik muhasarasını 6 Mayıs 1097'de başlatan kontlar şehrin farklı noktalarından muhasarayı sürdürmekteydiler (Altınay ve Çeçen, 2023, s. 343; Altan, 2001, s. 572). Şehrin kuzey tarafına Godefroi de Bouillon, doğu tarafına ise Tankred kamp kurdu. 10 gün sonra 16 Mayıs'ta muhasaraya katılan Raymond kentin güney tarafına yerleşti (Runciman, 2006b, s. 289; Kaya, 2020, s. 56). Kont Robert ve Stephen Blois ile daha birçok kişi (Barneville'li Roger) zaman kaybetmeden muhasaraya katıldılar (The Deeds, 2011, s. 37; Anonymous, 2006, s. 15-16; Krey, 1921, s. 102). Muhasarada bulunan kuvvetler, kont Robert ve Stephen Blois'in geldiğini duyduklarında onları sevinçle karşıladılar ve çadırlarını kuracakları alarak -şehrin güneyine- konaklayacakları yere kadar onlara eşlik ettiler (Fulcherius Carnotensis, 2009, s. 65). Bu arada kuşatmaya katılan kuvvetlerin sayısı daima bir tartışma konusu olmuştur. Urfalı Mateos, Sultan Kılıçaslan'ın ordusunun 600 bin, Haçlı kuvvetlerinin ise güneye doğru (Kapadokya ve Toroslar) inerken 100 bin süvari ve 100 bin de piyadeden oluştuğundan bahsetmektedir (Urfalı Mateos, 2000, s. 190-191). Diğer taraftan Haçlı ordusunun 600 bin, Selçuklu kuvvetlerinin ise 360 bin olduğunu ileri sürenler de bulunmaktadır² (Anonim Haçlı Tarihi, 2013, s. 69 n.168). Ancak bu rakamların çok abartılı olduğu iddia edilebilir. Bu vesileyle kaynakların bu konuda farklı rakamlar vermesi şaşırtıcı olmamalıdır.

İznik kuşatması sırasında kuvvetle muhtemel bir tür görev paylaşımı yapılmış olmalıdır. Eşi Adele'ye İznik önlerinde mektup yazan Stephen Blois, prenslerin ve ordunun ortak rızasıyla keşif gezisinin şefi ve yöneticisi tayin edildiğinden bahsetmektedir³ (Letters of the Crusaders, 1897, s. 5-8; Translation from Translations, 1897, s. 5-8). Büyük bir ihtimal ile 1097'de Haçlıların İznik kuşatmasında Stephen Blois, ordu konseyinin başkanı olarak görevlendirilmişti (Cartier, 1846, s. 7). Üstlendiği görevin sorumluluğuyla İznik önlerinde konuşlanan Stephen Blois, şehrin muhteşem surlarından etkilenmiştir. Yaklaşık beş hafta süren muhasaradan sonra İznik'e saldırmak için karadan Askanius (İznik) Gölü'ne getirilen teknelerin yardımıyla şehir tamamen kuşatıldı. 19 Haziran 1097 tarihinde şehir Bizanslılara teslim olduğunda Stephen Blois'un İmparator'a olan hayranlığı daha da arttı. Eşine yazdığı mektupta "İmparator'un bizzat şehri ele geçirmek için gelmediğini, aksine denizdeki bir adada durduğunu ve kendisi ile Raymond dışında bütün Haçlı prenslerinin onunla buluşmak için akın ettiğini"... ve "kendisinin İznik kuşatmasında olduğunu duyan İmparator'un çok sevindiğini" aktarmıştır (Brundage, 1960, s. 385). Ancak şehrin teslimi konusunda Bizans ile Türkler arasında yürütülen görüşmelerin gizli yapılmasına Haçlıların tepki göstermesi (Dumlupınar Alican, 2019, s. 515), Bizans'ın Selçuklu Türklerine şehirden güvenli bir şekilde çıkış imkânı sağlaması (Nicolle, 2003, s. 33) ve şehrin tesliminden sonra Haçlıların ganimetlerden yeterince pay alamaması gibi sebepler Bizans-Haçlı gerginliğini ortaya çıkardı (Fulcher of Chartres, 1969, s. 9). Bu memnuniyetsizliğin ziyadesiyle farkında olan İmparator, Haçlı kontlarına hizmetlerinden dolayı teşekkür etmiş (Tyrensis, 2016, s. 127) ve çeşitli hediyeler vermek üzere onları Palekanon'a davet etmiştir. Katılımcılara İmparator'un hazinesinden altın ve mücevherler takdim edildi. Raymond ile birlikte seyahat eden Stephen Blois de kendisine düşen altın dağını görünce hayrete düştü. İmparator'un "İznik'e bizzat gelmesi gerektiği yönünde bazı yoldaşlarının benimsediği görüşü paylaşmadığını ve kurtarılan şehrin halkı tarafından hükümdara yapılacak gösterilerin kendisi için utanç verici olabileceğini" ifade etti (Runciman, 1951, s. 181; Runciman, 1969b, s. 291). Hatta eşine yazdığı mektupta İmparator'un sevincinin bir altın yığımına -neredeyse bir dağa- dönüştüğünden bahseden Stephen Blois, Kont Robert ile birlikte bu ganimetlerden payına düşeni aldığını aktarmıştır (Brundage, 1960, s. 385). Stephen Blois, sefere katılan soyluların en zenginlerinden biri olduğu kadar en aptallarından da biriydi. İmparator'un kendisini övmesinden büyülenmiş gibiydi. Haçlıların çoğunun İznik'te kamp kurduğu ve artık başkente herhangi bir tehdit oluşturmadığı bir dönemde bile kaynaklarını imparatorluğun çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalıştı (Shepard, 1988, s. 214). Diğer taraftan İmparator verdiği hediyelere karşılık henüz bağlılık yemini etmeyen Haçlı reislerinin bu yemini yerine getirmelerini talep etti. Birkaç küçük soylu bu talebe uyarken, daha evvel İmparator'a tamamen bir bağlılık yemini etmeyen Raymond'un durumunda herhangi bir değişiklik olmadı. Ancak

² Bohemund'un, 500 atlı 3.500 yaya; Kont Raimund'un, 1.200 atlı 10.000 yaya; Robert von Flandern'in, 600 atlı 4.200 piyade; Robert von Normandia ve Stephan von Blois'in birlikte 1.000 atlı ve 7.000 yaya olmak üzere toplam Haçlı ordusunun 3.300 atlı ve 25.000 yayadan oluştuğu iddia edilmektedir. Neticede iki tarafın sayısal kuvvetleri soru işareti olarak kalmaktadır. Bkz. (Anonim Haçlı Tarihi, 2013, s. 69 n.168).

³ Mektubun Latince metni ve şekli için bkz. (Recueil des Historiens, 1866, s. 887-890).

üzerinde ciddiyetle durulan Bohemund'un yeğeni Tankred sonunda istemeyerek de olsa bağlılık yeminini etti (Runciman, 1998, s. 139).

3. Stephen Blois'in Dorylaeum Savaşı'na Katkısı (1 Temmuz 1097)

İznik'in Bizans İmparatorluğu'nca işgalinden sonra şehre yakın Lefke köyünde toplanan Haçlılar, iaşe ve ikmal işini kolaylaştırmak için bir günlük yürüyüş mesafesi olacak şekilde orduyu ikiye ayırdılar. İlk ordu Kont Robert, Stephen Blois ve Bizans'ın tedarik ettiği kılavuzların içerisinde bulunduğu İtalya ile Kuzey Fransa Normanlarından oluşan grup idi. İkinci ordu ise Güney Fransızlar, Lorientliler ve Vermandois kontunun birliklerinden oluşmaktaydı. İlk grubun komutanlığına Bohemund, ikinci ordunun komutanlığına Raymond atanmıştı. Taksimat bu şekilde yapıldıktan sonra harekete geçen ilk ordu Bohemund komutasında Eskişehir güzergâhına doğru yola koyuldu (Runciman, 1998, s. 141). Bu suretle Antakya ve Kudüs istikametinde Haçlılar yeniden intikale başladılar. Stephen Blois, 24 Haziran 1097'de İznik civarında eşine yazdığı duygusal mektupta, "İmparator'un kendisini bir oğul gibi kabul ettiğini, orduda ondan daha fazlasını görevlendirdiği bir dük veya kontun bulunmadığını" ifade etmekteydi (Pryor, 1998, s. 35). Devam eden cümlelerde "Sana söylüyorum sevgilim, Antakya'da bir direnişle karşılaşmazsak, beş hafta içinde Kudüs'e varacağız" demiştir (Nicolle, 2003, s. 35; Runciman, 1951, s. 183; Claster, 2009, s. 67; Kedar, 2016, s. 182). İki ordu, Eskişehir'de artık kullanılmayan Bizans askeri üssünde buluşmak için anlaştı. Türk izcilerinin her hareketlerini izlediğini bilmiyorlardı. 30 Haziran 1097'de Eskişehir'e (Dorylaeum) ulaşan Bohemond, diğer Haçlıların kendisine katılmasını beklemek için kamp kurdu (Nick Holmes, 2019, s. 144). Bu sırada Haçlı ordusundaki gözcüler Türk kuvvetlerinin önlerindeki düzlüklerde kendileriyle savaşmak için beklediklerini bildirdi. Hareket edecekleri bir alanları olmayan Haçlı askerleri gerekli önlemleri aldıktan sonra geceyi buldukları noktada geçirdiler (Brundage, 1960, s. 386).

Anadolu'da iki ayrı grup halinde birbirlerinden uzakta ve bağımsız hareket eden Haçlı orduları iki gün boyunca yol aldı. Üçüncü gün ise birdenbire ortaya çıkan, "*uhyan ve bağırın*" devasa bir Türk ordusu Bohemund'un ordularına saldırdı (Claster, 2009, s. 68). 1 Temmuz 1097 tarihinde sabahın erken saatlerinde başlayan savaş, öğlene kadar sürdü. Ancak Haçlı ordusunun ikinci kısmının gelişi Türklerin kafasını karıştırdı ve saldırılarını yavaşlattı. Papalık elçisi Puy Piskoposu Adhemar'ın Türk ordusunun arkasından sürpriz bir şekilde ortaya çıkışı Türklere son darbe oldu. Türkler geri dönüp kaçmaya başlayınca Haçlılar zaferlerini ilan ettiler. Savaşta erkekçe mücadele eden Stephen Blois diğer Haçlı reislerinin dikkatini çekmeyi başarmıştır (Brundage, 1960, s. 386; Runciman, 1998, s. 142-143). Muhtemelen kendisine verilen görevleri layıkıyla yerine getirdiği için Dorylaeum Savaşı'ndan sonra Stephen Blois'a yeni bir görev tanımlanmıştır. Fakat bu görevin tam olarak ne olduğu konusunda kesin bir şey söylemek zordur. Diğer Haçlı kontları tarafından Stephen Blois'a ordunun iaşesini sağlama görevi verildiğini iddia edenler olduğu (Yıldız, 1999, s. 63 n. 202) gibi liderler toplantılarında başkanlık subayı olarak görev yaptığını, seferin temizlik işlevlerinin sağlanması ve şeflerin idaresinden sorumlu olduğunu iddia edenler de bulunmaktadır. Stephen Blois'in bu görevlere seçilmesi açıkça gururunu okşamıştı ve diğer prenslerin Stephen Blois'ı denenmiş bir lider olarak gördüklerini göstermesi açısından da bu atama önemlidir. Bu koşullar altında Haçlılar kısa bir moladan sonra Eskişehir'den hareketle Konya üzerinden Antakya'ya doğru ilerlemeye başladılar. Bu yolculuk sırasında pek çok tehlikeyle karşı karşıya kaldılar. Sıcaklık, susuzluk, yiyecek kıtlığı ve binek kıtlığı intikali dayanılmaz bir hale getiriyordu. Ereğli'den (Herakleia) geçerek yollarına devam eden Haçlılar, Kilikya kapılarından Antakya'ya doğru yol alırken ikiye ayrıldılar. Stephen Blois ve askerlerinin bulunduğu esas ordu Kayseri'ye (Caesarea Mazacha), ardından Toros Dağları üzerinden Maraş'a ve nihayetinde 20 Ekim 1097 akşamı Antakya'ya ulaştılar. Antakya'ya ulaşır ulaşmaz yeni bir mola vermek için Stephen Blois ve diğer Norman liderleri birlikte kamp kurdu (Fulcher of Chartres, 1969, s. 9; Brundage, 1960, s. 386-387).

4. Antakya Kuşatmasına Stephen Blois'in Katkısı

Antakya kuşatması sırasında Stephen Blois'in değerli katkıları olmuştur. Antakya'yı İznik'ten çok daha etkileyici ve heybetli gören Stephen Blois, şehrin kuşatılmasında aktif bir rol oynamıştır. Kuşatma sırasında eşi Adele'ye yazdığı mektupta, "Yedi tane savaşa katıldığımı ve hiçbir adamımı kaybetmediğimi" gururla bildirmiştir (Brundage, 1960, s. 387). Özellikle Müslümanların yardım gücüne karşı verilen savaşlar sırasında Stephen Blois'in başarılı mücadeleler vermesi dikkat çekmekteydi (The Gesta Tancredi, 2007, s. 14). Muhasara sırasında diğer kontlar gibi Stephen Blois de görevlendirilmişti. Kont Robert ve Stephen Blois, emirlerindeki askerleriyle birlikte şehrin surlarını

kuşatmaları için harekete geçirildi ve şehri kuşatmak üzere Tatikios ve Baudouin gibi kontlar birlikleriyle beraber prenslerin yanına yerleştirildi (Albert of Aachen, 2013, s. 156).

Antakya kuşatmasında Stephen Blois'in tüm kahramanlıklarına rağmen soğuk hava ve şiddetli yağmur gibi kış koşullarında Haçlılar çok zorlanmışlardır⁴ (Letters of the Crusaders, 1897, s. 5-8). Muhasara sırasında şiddetli çarpışmaların yaşandığı sırada Türk kuvvetleri yeniden toparlanarak zaman zaman Haçlılara saldırdı. Ancak kuşatma konusunda direnç gösteren Haçlılar, ara sıra çokça kayıp verdi ve bazen de geri çekilmek zorunda kaldılar (Letters from the East, 2010, s. 4). Şehirde yönetici olarak görev yapan Yağısıyan 10 ay boyunca muhasara altında ve kuvvetli hücumlara maruz kaldı. Bölgede bulunan Müslüman emirler, zorlu muhasarayı haber alınca kontrollerindeki kuvvetlerle harekete geçtiler. Haçlılara karşı Dımışklılar, Afrikalılar, Halebliler, Hunuslular, Kudüslüler, Mısır hudutlarındaki ahali ve Fırat nehrine kadar olan yerlerin ahali toplandı muazzam kuvvetler halinde saldırılar başlattılar. Ancak Haçlılar saldırıya geçen bu kuvvetlere karşı galip geldiler ve bu suretle yardıma gelen çevredeki güçler geri çekilmek zorunda kaldılar (Urfalı Mateos, 2000, s. 191). Savaşın dördüncü gününe denk gelen bu eylem sırasında Kont Robert ve Stephen Blois'in de etkin bir şekilde görev aldığı bir süreç yaşandı. Baudouin, Hugue de Vermandois, Raymond de Saint-Gilles ve Puy Piskoposu Adhemar'ın müthiş derecedeki kahramanlıkları sayesinde 260 bin olduğu tahmin edilen Türk kuvvetleri bozguna uğratıldı (Letters from the East, 2010, s. 4).

5. Stephen Blois'in Antakya Kuşatmasından Geri Çekilişi

5.1. Stephen Blois'in Antakya Kuşatmasından Ayrılmasının Nedenleri

Selçuklular Bahar 1098'de Antakya'yı Haçlı muhasarasından kurtarmak için yoğun bir çaba içerisine girmişlerdir. Antakya önlerinde toplanan Haçlıların şehri ele geçirme çabalarını haber alan Büyük Selçuklular ise muhasarayı sonlandırmak için bölgeye Kürboğa komutasında 100 bin kişilik bir askeri kuvvet göndermişlerdir. Açlık ve sefalet içinde kıvranan Haçlılar, binek hayvanlarını yiyecek kadar büyük bir trajedi içine düşmüşlerdir (Süryani Mihail, 1944, s. 41). Haçlı kuvvetlerinin Antakya kuşatması sırasında uğradıkları bu akamet ve ortaya çıkan açlık (iaşe ihtiyacı) askeri birliklerin firar etmesine yol açmıştır. Başlangıçta birer ikişer basit firar olayları şeklinde başlayan kaçışlar, zamanla tanınmış ve itibar sahibi şahsiyetlerin de Antakya önlerinden ayrılmasına kadar varmıştır. Haçlı seferlerinin sembol isimlerinden biri olan Keşiş Pierre l'Ermite bile Antakya kuşatmasından kaçma girişiminde bulunmuştur (Demirkent, 1997, s. 40). Bu arada Antakya önlerinden kaçışların başlamasında Haçlı ordusundaki stratejik faktörleri de göz ardı etmemek gerekir. Bu stratejik faktörlerin en önemlisini Bohemond'un kente sahip olma politikası oluşturmaktaydı. Bohemond'un hangi noktada Antakya'nın kendisine ait olacağına karar verdiği bilinmiyor, ancak 1098 baharındaki eylemleri onun bu amaca yönelik aktif manevralar yaptığını gösteriyor. Şehirde bir hain tespit eden Stephen Blois, önce emrindeki kuvvetlerle General Tatikios'un, ardından baronların savaş konseyinde genel komuta pozisyonunda bulunan Stephen Blois'in firar etmesini teşvik etti⁵ (Edgington, 2006a, s. 175). Bu koşullar altına Stephen Blois'in çok fazla direnemeyerek Haçlı ordusundan ayrılmak zorunda kaldığı da ifade edilebilir. Bu konuda Haçlı kronikleri benzer bilgiler vermektedirler. Konuya değinen Willermus Tyrensis, Kont Stephan Blois'in hastalığını gerekçe göstererek Antakya muhasarasından ayrıldığından bahsetmektedir (Tyrensis, 2016, s. 249). Ralph ise Antakya'nın ele geçirilmesinden evvel Stephen Blois'in hasta olduğunu ve kaçmak yerine sağlığına kavuşmak için Haçlı kuvvetlerinden ayrılarak Kilikya'ya geçtiğini belirtmektedir (The Gesta Tancredi, 2007, s. 14). Benzer bir açıklama yapan Aachenli Albert, Stephen Blois'in kardeşlerine iyi dileklerde bulunarak hastalığını bahane edip Antakya kuşatmasından ayrıldığını dile getirmektedir (Albert of Aachen, 2013, s. 200). Raymond ise kroniğinde korkaklıkla suçladığı kontun uzun süreden beri hasta olduğuna işaret etmektedir (Raymond of Aguilers, 2006, s. 15; Anonim Haçlı Tarihi, 2013, s. 123). Diğer taraftan Stephen Blois'in Antakya muhasarasından ayrılmasının esas nedenini kenti kurtarmak amacıyla yaklaşmakta olan Kürboğa öncülüğündeki Türk ordusundan korktuğuna (Albert of Aachen, 2013, s. 200-201; Yıldız, 1999, s. 63 n. 202), kentin kapılarını Haçlılara açan Firuz ile Bohemond arasındaki pazarlığın son safhasında Bohemond'un yaydığı ümitsizlik havasından etkilendiğine ve uzun zamandan beri yurduna dönme niyetinde olan kontun Antakya'nın zaptından emin olduktan sonra kuşatmayı terk ettiğine bağlayanlar da bulunmaktadır (Yıldız, 1999, s. 63 n. 202). Bu olup bitenler ve kuşatmadan kaçışlar karşısında Haçlı ordusunun morali alt üst oldu. Kuşatmayı sürdüren Haçlıların

⁴ Mektubun Latince metni ve şekli için bkz. (Recueil des Historiens, 1866, s. 887-890).

⁵ Tatikios'un Haçlı ordusundan firar etmesiyle ilgili bkz. (Kaya, 2022, s. 36).

maneviyatını yeniden canlandırmak isteyen Godefroi de Bouillon ve Flanders'li Robert, prenslere hitaben yaptıkları konuşmada,

karşılaşılan pek çok zorlukta Tanrı'nın yardımına güvenmeyerek neden umutsuzluğa kapılıyorsunuz? Ve inançsızlığınız nedeniyle kardeşlerinizi, yani piyadelerin aşağı tabakadan oluşan kalabalığını terk etmeye karar verdiniz? Ve kaçmak mı istiyorsunuz? Sağlam durun ve Mesih'in adı uğruna tüm zorluklarınıza erkeksi bir ruhla katlanın ve bu sıkıntı zamanında kardeşlerinizi asla yalnız bırakmayın ve kendisine güvenenler için lütfu ve merhameti eksik olmayan Tanrı'nın gazabına uğramayın

şeklinde seslenmişlerdir. Konuşmacılar bu sözleri gözyaşları ve derin iç çekişlerle söylerken herkesin morali yeniden canlandı ve o andan itibaren kaçmayı düşünen askerler her türlü zorluğa rağmen birliklerinde kalmaya karar verdiler (Albert of Aachen, 2013, s. 224).

5.2. Stephen Blois'in Antakya Önlerinden Kaçışı

Sağlam surlarla çevrilen Antakya'nın Türkler tarafından iyi savunulması, Haçlıları zor duruma soktu. Kıbrıs'tan yapılan yardımlara rağmen, aylarca süren kuşatmadan Haçlılar bir sonuç alamadı. Kuşatma altındaki kenti kurtarması için Büyük Selçuklu Sultanı Berkyaruk'un emir verdiği Musul valisi Kürboğa harekete geçti. Birçok emirin iştirak ettiği büyük bir askeri kuvvetin yaklaşmakta olduğu haberi Haçlıları paniğe sevk etti. Karargâhta ortaya çıkan endişe, aralarında Stephen Blois'in de yer aldığı bazı Haçlıların ordudan ayrılıp ülkelerine geri dönmelerine neden oldu (Demirkent, 1196, s. 529; France, 2006a, s. 79-80). Antakya önlerinde eşi Adele'ye yazdığı 29 Mart 1098 tarihli mektubunda (Pryor, 1998,38), "kesin olarak bilirsin sevgilim, seni terk ettiğimde aşkının bana ayırdığı altın, gümüş ve diğer birçok zenginliğin iki katı kadar zenginliğe sahibim⁶" (Letters of the Crusader, 1897, s. 5-8; Translation from Translations, 1897, s. 5-8; Murray, 2006, s. 243; Pryor, 2006, s. 285). Bu cümleden yola çıkarak anlaşıldığı üzere Haçlı Seferi'nden doyan Stephen Blois, planları henüz kesin bir şekilde bilinmese de, kendisine umutsuz görünen bir davadan vazgeçmesi için bir çıkış yolu aramaya başladı. İki ay önce Antakya önlerinde eşine yazdığı mektupta kuşatmadan ayrılışının şifrelerini zaten vermişti. Bohemund'un, Antakya garnizonuna ihanet eden Ermeni subayı Firuz'la olan ilişkisi, Stephen Blois'in (muhtemelen dönen dolaplardan sıkılarak) muhasaradan ayrılmasına karar vermesine yol açtı. Onun saf, sağduyudan yoksun, korkak ve büyük kusurları olduğu ileri sürülebilir, ancak o sınırları dâhilinde yararlı ve etkili bir savaşçı liderdi. Haçlıların eline geçtiğinde patlak vermesi kesin olan kavgalara karışmak istemeyecek kadar da kurnazdı. Bu koşullar altında Haçlı ordusundan ayrılmaya karar veren ve planlarını gerçekleştirmekte zaten birkaç aydır geciken Stephen Blois, mümkün olduğunca zarif bir şekilde çekilme fırsatı bekledi. Antakya şehrinin ele geçirilmesinin neredeyse kesinleştiği 2 Haziran 1098'de aradığı fırsatı yakaladı (Brundage, 1960, s. 388). Eğer Antakya kuşatmasını terk etmeseydi, uyumsuz yapısı ve sahip olduğu zenginlikten dolayı Kudüs kralı seçileceği iddia ediliyordu. Bunu hazmedemeyen Bohemund'un, rakip olarak gördüğü Kont Stephen Blois'i kandırması ve seferden kaçirtması olabileceği ihtimalini desteklemektedir (Yıldız, 1999, s. 63 n. 202; Kaya, 2023, s. 151-152). Esasen Stephen Blois, asil ve Haçlı ordusundaki en kuvvetli insanlardan biriydi. Onun kuşatmayı terk ederek Fransa'ya geri dönmeye karar vermesi herkesi üzdü (Fulcherius Carnotensis, 2009, s. 80-81; Anonim Haçlı Tarihi, 2013, s. 123-124). Bu konuya değinen Anonim Haçlı kroniğinde,

Biz şehir içinde sıkıştığımızda, herhangi bir yardımdan yoksunken her gün onun (Stephen Blois) bize yardım getirmesini bekliyorduk. Hâlbuki o Türklerin bizi kuşatmış olduğunu duyunca gizlice Antakya yakınlarındaki bir dağa gitmiş, ancak çok sayıda çadır görünce dehşet içinde ordusuyla beraber hızla geri dönmüştü. Karargâhına ulaştığında, her şeyini topladı ve aynı yoldan en seri şekilde geri gitti

şeklinde bilgi verilmektedir (Anonim Haçlı Tarihi, 2013, s. 123).

Stephen Blois'in ayrılmasına ilişkin net bir tarih belirtmek ise zordur. Bu konuda en kesin bilgiyi kendisiyle beraber Haçlı seferine iştirak eden Fulcherius vermektedir. Fulcherius, Stephen Blois'in Antakya'nın işgal edilmeden bir gün evvel, yani 2 Haziran 1098'de Haçlı kampından ayrıldığını ifade etmektedir⁷ (Yıldız, 1999, s. 63 n. 202). Antakya kuşatması sırasında firar etmesi ve evine geri dönmesi ise Haçlılar arasında itibar kaybetmesine (*The Deeds*, 2011, s. 129-130; Claster,

⁶ Mektubun Latince metni ve şekli için bkz. (Recueil des Historiens, 1866, s. 887-890).

⁷ Fulcherius'un Kont Stephen Blois beraber yolculuk yaptığına dair bkz (Edgington, 2006b, s. 489).

2009, s. 73) ve yemininden vazgeçtiği için aşağılanma nesnesi haline gelmesine, akabinde karısı tarafından sürekli kınanmasına neden olacaktır (Mulinder, 2006b, s. 1123; David, 2020, s. 112).

Haçlı ordusundan ayrılan Stephen Blois, yanında bulunan 4 bin savaşçı adamı (Albert of Aachen, 2013, 200) ile Antakya'nın yaklaşık kırk mil kuzeyinde bir liman şehri olan İskenderun'a doğru yola çıktı (Brundage, 1960, s. 388). Kendisiyle kaçanlarla birlikte Antakya muhasarasını bırakıp İskenderun'a çekildi (Tyrensis, 2016, s. 249; *Anonim Haçlı Tarihi*, 2013, s. 123; Özer, 2015, s. 80). 2 Haziran 1098'de Antakya önlerinden İskenderun'a doğru geri çekilen kontun istikameti ilk etapta İstanbul idi (Yıldız, 1999, s. 63 n. 202; Runciman, 1969a, s. 317, 319). Bu arada Antakya muhasarasının beşinci gününde firar eden Haçlı askerleri ise önce Samandağ (Süveydiye veya St. Symeon) Limanı'na, bu bölgeye saldırılar yapılması üzerine daha sonra İskenderun'a ulaştılar (Özer, 2015, s. 80). Antakya kuşatmasından kaçan başka bir grup kont ve asker ise düşman hatlarını geçmeyi başardı ve aceleyle Samandağ'da sahile indi. Bu kaçaklar geldikleri limanda bulunan Frenk denizcilere, Haçlı ordusunun kaçınılmaz sonunun geldiğini ve aceleyle demir alıp daha güvenli bir limana doğru yola çıkmaları gerektiğini ifade ettiler. Frenkler ve kaçak Haçlılar ortak bir kararla Tarsus'a doğru denize açıldılar, ancak oranın da güvenli bir yer olmadığı haber alınması planlarında değişikliğe gitmelerine yol açmış ve güçlerini birleştirmek üzere Stephen Blois'in yanına (muhtemelen İskenderun'a) gitmişlerdir (Runciman, 1951, s. 238). Bu arada Antakya'daki zorlu mücadeleden ve Haçlıların yardım taleplerinden haberdar olan Stephen Blois, durumu yeniden değerlendirdi. Ancak bir dağın yanında bulunan Türk ordusunun büyüklüğünü görerek korkuya kapıldı. Küçük askeri birliğiyle Haçlıların Antakya'daki durumunu hafifletmek yerine kaçmaya karar verdi. Onun küçük kuvvetlerinin Kürboğa'nın kudretli ordusunu sinirlendirmekten daha fazlasını yapma ihtimali yok gibi görünüyordu. Haçlılar ise açlık, hastalık ve firar nedeniyle çok kötü duruma düşmüşlerdi. Bu gerçekler karşısında Stephen Blois, kesin bir yıkıma uğrayacakları konusunda emin olduğu Haçlılara kendi adamlarını yardıma göndermedi (Brundage, 1960, s. 389). Arkadaşlarını terk ettiği izlenimi vermemek için İskenderun'da etrafında toplanan insanlarla Antakya'da olan bitenleri görüşen Stephen Blois, kentte yaşanan sefalet ve sıkıntılar hakkında konuştu. Daha sonra hazır bulunan gemilerle birlikte denize açılmaya karar verildi (Tyrensis, 2016, s. 249). O ve adamları limanda bulunan gemilere binip İstanbul'a ulaşmak için denizde yola koyuldular (Brundage, 1960, s. 389).

Stephen Blois, limanda hazır bulunan gemilerle birlikte denize açıldı ve bir süre yol aldıktan sonra başka bir liman şehrine ulaştı (Tyrensis, 2016, s. 249). 1098'de Antakya kuşatmasından kaçtıktan sonra Latinlerle iyi ilişkiler içinde olan Tarsus'ta dinlendi (Anna Komnene, 1969, s. 282, 850, 290; Asbridge, 2000, s. 21). Daha sonra yanındakiler ile birlikte Tarsus'tan Antalya'ya (Adalia) doğru yola çıktı ve oradan da Anadolu güzergâhında geri dönüş yolu üzerinde karadan yürüyüşüne başladı (Runciman, 2006a, s. 319).

5.3. Stephen Blois'in Akşehir'de İmparator'u Antakya'ya Gitmekten Vazgeçirmesi

Büyük Selçukluların Musul valisi Kürboğa, Antakya önlerine geldiği sırada Stephen Blois memleketine geri dönebilmek için Anadolu'da ilerlemekteydi (Ersan, 2008, s. 337; Demirkent, 1996, s. 529). Muhtemelen deniz yoluyla Antalya'ya gelen Stephen Blois, Akşehir'de İmparatorla buluşmak üzere iç kesimlere doğru yola çıktı (France, 1994, s. 211). Antakya'da bulunan Haçlılara yardım götürmek için yola çıkan İmparator, tüm hazırlıklarını tamamladı ve yolda birçok kişiyi kılıçtan geçirerek Stephen Blois ile karşılaştığı Akşehir'e ulaştı (Anna Komnene, 1996, s. 339). Hastalık ve mücbir sebeplerden dolayı ülkesinde bırakılan kalabalık Latin ve Grek askerleriyle birlikte geldiği Akşehir'de Stephen Blois'i görünce onu hem hayretle hem de hürmetle karşıladı (Tyrensis, 2016, s. 250). Kendisine neden Antakya kuşatmasını terk ettiğini sordu. Bu soru üzerine konuşmaya başlayan Stephen Blois;

size gerçekleri aktaracağım, Antakya alındı, fakat iç kale düşürülemedi ve adamlarımızın hepsi sıkışıp kaldılar ve şimdi onların Türkler tarafından öldürülmüş olduklarını sanıyorum. Bu durumda, siz ve sizi izleyen adamlarımız, mümkün olduğu kadar çabuk geri dönün dedi (Anonim Haçlı Tarihi 2013, s. 123-125; The Gesta Tancredi, 2007, s. 14; France, 2006b, s. 447; Genç ve Korunur, 2016, s. 67).

Bu cevabı alan İmparator endişeye kapıldı ve yanında bulunan Bohemund'un kardeşi Guido ve diğerleriyle birlikte yaptığı gizli bir toplantıda;

Beyler, ne yapalım? Bütün müttefiklerimiz kıskaç altına alınmıştır ve rezil bir durumda kaçmış olan bu sefil kontun bildirdiğine göre belki de ya ölmüşler ya da Türklerin eline esir düşmüşler. Eğer kabul ederseniz, bizler de ölümden kurtulmak için hızlı geri çekilelim demiştir (Anonim Haçlı Tarihi 2013, s. 123-125; The Gesta Tancredi, 2007, s. 14; France, 2006b, s. 447; Genç ve Korunur, 2016, s. 67).

Bu yalanı duyan Guido ve etrafındakiler ağlayarak ve feryat ederek;

Ey gerçek Tanrı neden buna izin verdin? Niçin senin izinde giden halkının, düşmanların eline geçmesine müsaade ettin ve kutsal mezar yollarını kurtarmaya gidenleri unuttun? Eğer bu alçaktan duyduklarımız doğruysa inancımıza göre ve diğer Hristiyanlar seni unutacağız ve artık bizden biri seni çağırmakta bile küstahlık edecek olsa bile bir daha asla seni hatırlamayacağız... diye bir serzenişte bulundu (Anonim Haçlı Tarihi 2013, s. 123-125; The Gesta Tancredi, 2007, s. 14; France, 2006b, s. 447; Genç ve Korunur, 2016, s. 67).

Bu feryat orda bulunan bütün orduya çok büyük bir elem verdi. Hiç kimsenin teskin edemediği Guido,

Vah başıma gelenler, bütün dünyanın sevip, saydığı onurlu efendim Bohemund! Vah başıma gelenler, böyle keder dolu ben! Daha fazlasını istemediğim halde ben, sizin saygıdeğer yüzünüzü görememe talihsizliğini yaşıyorum. Değerli dostum ve efendim, şimdi sizin için ölme fırsatını bana kim verecek. Niçin anamdan doğduğumda hemen ölmedim? Bu lanet günü görmek için neden yaşadım? Niçin denizde boğulmadım veya atımdan düşüp, ayağımı kırarak hemen oracıkta ölmedim? Sizinle birlikte ölseydim mutlu sayılırdım, zira sizin şanlı ölümünüze tanık olabilecektim" dedi. Onu teselli etmeye çalışanlara; "Muhtemelen bu yaşlı sahtekâr ve rezil şövalyeye inanıyorsunuzdur? Sizlere derim ki, ben onun yaptığı gibi bir şövalyelik hareketini hiç işitmedim. Eğer bir sahtekâr, bir hain ve bir sefil, rezil ve onursuzca geri çekilmişse, ya da her neyse, bu nedenle bunun yalan olduğundan emin olabilirsiniz

şeklinde bir açıklama yaparak Stephen Blois'e inanmadığını dile getirmiştir⁸ (Anonim Haçlı Tarihi 2013, s. 123-125; *The Gesta Tancredi*, 2007, s. 14; France, 2006b, s. 447; Genç ve Korunur, 2016, s. 67). Ancak yaşanan bu olaylar İmparator'u Anadolu'dan geri çekilmeye ikna etmemiştir.

İmparator'un ordusu Anadolu'dan İstanbul'a geri çekilirken kırsal bölgeyi harap etti ve bu eylemler sırasında Stephen Blois'in kuvvetleri de Bizans ordusuna eşlik etti. İmparator ile birlikte İstanbul'a ulaşan Stephen Blois'in kuvvetleri orada uzun süre kalmadı. Franklardan hiçbir zaman haz almayan İmparator, bir süre sonra Stephen Blois'in takip edilmesini, yakalanmasını ve kendisine getirilmesini emretti. Ancak hızlı bir şekilde ve erkenden yola çıkan Stephen Blois, yakalanmamak için İtalya üzerinden Fransa'ya evine geri döndü (Brundage, 1960, s. 390). Fakat Haçlı Seferlerinden kaçtığı için onun korkaklık hikâyesi kısa sürede onu takip ederek Fransa'ya ulaştı. Kolay adımlarla geldiği evinde ondan şiddetle utanan ve kefaret için kendisini tekrar Doğu'ya gönderecek olan karısı Adele ile yüzleşti (Runciman, 2006a, s. 320).

6. Stephen Blois'in 1101 Haçlı Seferi İştiraki

Doğu'da inşa edilen Haçlı kontluklarının insan gücü ihtiyacının karşılanmak istenmesi ve Dânişmend Gümüştakin Gazi'nin Bohemund'u esir alması, 1101 yılında yeni bir Haçlı Seferi teşebbüsünü ortaya çıkardı⁹ (Altınay ve Çeçen, 2023, s. 348). Birinci Haçlı Seferini tamamlayıcı nitelikte yapılan 1101 yılındaki Haçlı seferine üç büyük ordu katılmıştır. Bu ordu dük, kont ve kilise ileri gelenlerinin öncülüğünde oluşturuldu. Bu üç ordunun ilkinde İtalyanların (Lombardlar) ve Almanların yanında Stephen Blois idaresinde Fransızlar da katılmıştır (Demirkent, 1996, s. 532; Altan, 2001, s. 575). Papa II. Urban, Kudüs'e ulaşmadan evvel sefer saflarından ayrılan Haçlıları aforoz

⁸ İmparator yaşananlar karşısında bir karar verebilmek için komutanlarını toplayıp sefere devam edip etmeme hususunu görüşmek istedi. Toplantıda ihtiyatsızca davranıp akıbetinin ne olacağı belli olmayan bir maceraya sürüklenmektense geri dönülmeye karar verildi. Bkz. (Tyrensis, 2016, s. 251; Ersan, 2008, s. 337).

⁹ Stephen Blois Haçlı seferlerine katılırken Fransa'daki topraklarını eşi Adele yönetiyordu. Bkz. (LoPrete, 1999, s. 25).

etmişti. Adele ise Antakya kuşatmasından ayrılan ve ülkesine geri dönen eşi Stephen Blois'in korkaklığından şikâyetçiydi ve ona karşı çok öfkeliydi. Kudüs'ün Haçlılar tarafından ele geçirildiği haberi Avrupa'da yayılınca Stephen Blois Doğu'ya dönüş planı yapmaya ve yarım bıraktığı Hac görevini tamamlamaya karar verdi. Bu suretle hem aforozdan hem de eşi Adele'nin siteminden kurtulabilirdi (Brundage, 1960, s. 391; Duncalf, 1969a, s. 247; Hodgson, 2006, s. 1289; Crouch, 2013, s. 28). Fatih William'ın kızı olan Adele, eşi Stephen Blois'i bu Hac yolculuğunu tamamlaması için adeta zorladı (*The Deeds*, 2011, s. 139).

Mart 1101'da Fransa'dan ayrılan Stephen Blois, yaklaşık 8.000 askerden oluşan ordusu ile birlikte İtalya üzerinden yolculuğunu sürdürerek Adriyatik'i aşmış ve Mayıs ayı başında İstanbul'a ulaşmıştır (Mulinder, 2006a, s. 306; Demirkent, 1995, s. 28). İmparator, talep üzerine Haçlılara danışman olarak Toulouse'lu Raymond ile Rum General Tsitas'ı ve rehber olarak hizmet etmeleri için 500 kişiden oluştuğu tahmin edilen ve Turcopolis olarak bilinen bir yardımcı kuvvet verdi (Cate, 1969, s. 354). Bu imkânlar dâhilinde boğazları geçen Haçlılar, iki ay evvel İzmit'te gelerek kamp kuran Lombardlara Anadolu taraflarında katıldılar (Altınay ve Çeçen, 2023, s. 348). Birinci Haçlı Seferine katılmış olan Stephen Blois, birlikte yol aldığı kontlarına Eskişehir-Konya güzergâhından Kilikya'ya intikal etmeyi tavsiye ettiyse de, Lombardların Danişmend Gümüştekin Gazi'ye esir düşen Bohemond'u kurtarmak istemeleri seferin rotasının Ankara üzerinden Sivas ve Niksar'a çevrilmesine neden oldu (Bahadır, 2015, s. 90; Özaydın, 1993, s. 470). Daha sonra İzmit'ten hareketle yola çıkan Haçlılar, 23 Haziran 1097'de Ankara'yı ele geçirerek kenti Rumlara iade ettiler. Akabinde Ankara'dan kuzeye, Çankırı'ya (Gangra) geçtiler ve oradan geçtikten sonra kayboldular. Üstelik giderek artan Türk direnişiyi karşılaşmaya başladılar. Bu gergin ortamda ordunun ihtiyaç duyduğu malzemeler tükeniyor ve askerin morali bozuluyordu. Anadolu'nun ortasında yaklaşık altı hafta boyunca amaçsızca dolaşan Haçlı ordusu birden bire büyük bir Türk ordusuyla karşılaştı (Brundage, 1960, s. 392).

5 Ağustos 1101 yılı pazartesi günü sabahın ilk saatlerinde kutsanma töreninden sonra ordu beş gruba bölündü. Stephen Blois'in kuvvetleri ise ikinci grubu oluşturuyordu. Lombardların girişimleriyle başlayan savaş, Stephen Blois'in çabalarıyla akşama kadar devam etti. Savaş sırasında çaresiz duruma düşen ve yanındaki şövalyelerle birlikte çaresiz şekilde bir tepeye çıkan Kont Raymond'un yardımına koşan Stephen Blois, 30 kadar Türk'ü kılıçtan geçirdikten sonra onu Haçlı karargâhına geri getirdi (Demirkent, 1995, s. 38-39; Bahadır, 2015, s. 96-97). Ancak akşama doğru Haçlılar paniğe kapıldı ve gece boyunca Raymond Saint Gilles liderliğindeki ordu kaçmaya başladı. Bazıları Raymond'u takip ederek Karadeniz'deki liman kenti Bafra üzerinden, diğerleri ise Stephen Blois'i takip ederek Sinop üzerinden İstanbul'a geri döndüler (Brundage, 1960, s. 392). Hediyeler vererek kayıplarını telafi etmeye çalışan ve hac yolculuklarına devam edene kadar onlara destek olan İmparator tarafından İstanbul'da nazik bir şekilde karşılandılar (Cate, 1969, s. 357).

1101 yılının sonlarında Haçlı Seferinin arta kalanların katılımıyla İstanbul'da gemilere binen dükkân ve kontlar Suriye kıyılarına doğru yola çıktılar. 1102 yılının başlarında Stephen Blois ve diğerleri Antakya'nın Samandağ sahilinde Tankred tarafından karşılandılar (Brundage, 1960, s. 392). Raymond de Saint Gilles, Stephen Blois, Hugh de Lusignan ve aralarında birçok kont ile dükkân bulunduğu kuvvetler Şubat 1102'de Antakya'dan ayrıldılar ve karadan ilerleyerek Kudüs'e doğru yola çıktılar. Geçişlerini güvenli bir şekilde sağlamak için iki haftadan daha uzun bir süre Beyrut yakınlarındaki tehlikeli bir geçitte bekleyen Kral Baudouin, Haçlıları karşıladı. Kral ve soylular buluştuklarında "birbirlerinin kollarına atıldılar ve nezaketle selamlaştılar. Birbirleriyle yapılan keyifli sohbetler onları öyle canlandırdı ki, yaşadıkları zorluklar ve kayıplar sanki akıllarından uçup gitmiş gibiydi" (Claster, 2009, s. 108). 22 Mart 1102'de vardıkları Beyrut'tan 8 gün kalacakları Yaffa'ya doğru giderken, onlara Kudüs Kralı I. Baudouin eşlik etti. 30 Mart Pazar günü Kudüs'e seyahat eden Haçlılar, kutsal türbelerde ibadet edip adaklarını yerine getirdiler ve Paskalya Bayramını kutladılar. Kısa bir süre sonra da ordu dağıldı ve bu ordunun çeşitli üyeleri Batı'ya dönmeye hazırlık yapmaya başladı. Stephen Blois, ülkesine geri dönmeye çalışanlar arasındaydı, ancak denizde çıkan fırtınadan dolayı geri dönmek zorunda kaldı. Havanın sakinleşmesini beklemek için geri döndüğü Yaffa'da Kudüs Latin Krallığı'nın ciddi bir krizle karşı karşıya olduğunu duydu. Mısır'dan hareket eden bir ordu Remle'ye doğru ilerliyordu. Gelen kuvvetleri karşılamak için acele eden Kudüs Kralı I. Baudouin, Stephen Blois ve diğerlerine kendisine katılmaları için baskı yaptı. Bu baskılara dayanamayan Stephen Blois, 17 Mayıs 1102 tarihinde Kral I. Baudouin ile birlikte düşmana karşı yola çıktı (Brundage, 1960, s. 393).

7. Stephen Blois'in Ölümü

Nisan-Mayıs 1102 yılında Fatımiler, Suriye'de ellerinde kalan şehirlerden birkaç tanesini Haçlı kuvvetlerine karşı korumak için bölgeye askeri kuvvetler gönderdi. Bu gelişmeyi haber alan Kudüs Kralı I. Baudouin, yanında bulunan 700 süvariyle Fatımi askerlerinin üzerine yürüdü (İbnü'l-Esîr, 1991, s. 282). Müslümanların gücünü hafife alarak yanında bulunan küçük bir şövalye grubu ve son dönemdeki Haçlı ordularından hayatta kalanlarla birlikte saldırıya geçti (Cate, 1969, s. 364). Ancak taraflar arasında yapılan savaşta büyük kayıplar veren Haçlılar yenildi ve Kral I. Baudouin kaçmak için sık kamışlık bir alana saklandı. Eylemin takipçisi olan Müslümanlar çalılıkları ateşe verdi. Vücudunun bir kısmı yanmasına rağmen Baudouin, canını kurtararak Remle'ye sığındı. Orada da Müslümanlar tarafından muhasara altına alındı, fakat gizlenerek izini kaybettirdi (İbnü'l-Esîr, 1991, s. 282). Bir süre sonra Remle'yi terk ederek daha güvenli bir yer olan Yaffa'ya geçti. Bu harp sırasında Kral I. Baudouin'in birçok adamı talihsiz bir şekilde öldürüldü veya esir alındı (İbn al-Qalânîsî, 2002, s. 56).

Kral I. Baudouin'in 17 Mayıs 1102 yılında Fatımilerle yaptığı İkinci Remle Savaşı'nda ölen adamları arasında Stephen Blois ve Hugh de Lusignan gibi kontların da olduğu iddia edilmektedir (Mulinder, 2006a, s. 306; Mulinder, 2006b, s. 1123). Stephen Blois ve Kral I. Baudouin ilk çatışmalardan sağ kurtularak Remle şehrine sığındılar. Kral I. Baudouin 17 Mayıs gecesi Remle'den kaçarken, Stephen Blois büyük bir ihtimalle Müslümanlar tarafından ele geçirildi. Bu suretle İkinci Remle Savaşı Stephen Blois'in son savaşı oldu. Esir düşen kont ya orada Mısırlılar tarafından öldürüldü ya da 19 Mayıs'ta Askalon'da idam edildi (Brundage, 1960, s. 394; Claster, 2009, s. 109; Özer, 2019, s. 268). Bu konuda bilgiler veren Haçlı kronikleri 1102'de Remle Savaşı'nda kontun öldüğünü doğrulamaktadır (*The Deeds*, s. 139; Tyerman, 2006, s. 87). Onun ölümü Antakya'yı terk ettiği için zedelenen itibarını yeniden kazanmasına bir ölçüde yardımcı oldu (Claster, 2009, s. 109; Cate, 1969, s. 365).

Sonuç

Eşi Fatih William'ın kızı Adele'den aldığı destekle bir cesaret örneği gösteren Stephen Blois, Birinci Haçlı Seferi'ne katılarak bir kahramanlık destanı yazmaya çalışmıştır. Ancak Antakya kuşatmasından ayrılıp ülkesine geri dönmesi ve Bizans İmparatoru'nu Antakya'ya gitmekten alıkoymasına Haçlı tarihinde bir ihanet ile anılmasına yol açmıştır. Adı çokça zikredilmese de Birinci Haçlı Seferine katılan kontların ve duklerin belki de en önemlilerinden biriydi. Muhtemelen Bizans İmparatorluğu ile Haçlı kontları arasında bir denge kurması yönünde adı konulmayan önemli bir görev üstlenmişti. Eşine yazdığı mektuplarda Bizans İmparatorundan övgüyle bahsetmesi Haçlı-Bizans ilişkilerinin az da olsa kendisi üzerinden yürütüldüğü gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede devam eden tartışmalarda Stephen Blois "bir kahraman mı, yoksa bir hain mi? olduğu konusunu gündeme getirmektedir. Bizans İmparatoru ile iyi ilişkiler kurması ve İmparatoru Antakya'ya gitmekten alıkoymasına onun hain olduğunu göstermediği gibi, Haçlı kontlarıyla iyi ilişkiler sürdürmesi, Bizans'a tamamen düşman olduğu anlamına gelmemelidir. Bizans İmparatoru'nun Haçlı kontları içinde belki de iyi ilişkiler sürdürdüğü en önemli figür Stephen Blois idi. Bu açıdan Stephen Blois, Haçlı-Bizans ilişkilerinde bir denge profili veya bir köprü konumu olarak kabul edilebilir. Hatta eşine yazdığı mektupta "Bizans İmparatoru ile baba-oğul ilişkisi içerisinde olduğundan" bahsetmesi Stephen Blois'in Haçlılara ihanetiyle değil, Bizans İmparatoruna duyduğu hayranlığıyla açıklanabilir.

Stephen Blois'in Birinci Haçlı Seferi sırasında genel komuta konseyinde görev alması, ordu için hayati öneme sahip iase ve ikmal görevi üstlenmesi onun yetenekleri ölçüsünde dürüst bir kişi olduğunu gösterir. İznik ve Antakya kuşatmaları sırasında üstlendiği görev gereği Haçlı ordusunun ihtiyaç duyduğu iase ve ikmal yardımı sağlaması ona duyulan güvenin bir sonucudur. Böyle kritik bir görevin güven vermeyen bir konta verilmesi Haçlı ordusu için neticeleri ağır olabilecek bir sonuç doğurabilirdi. Doğal olarak bu görevi üstlenmesi Haçlıların Stephan Blois'a ne kadar güvendiklerini göstermesi bakımından da önem arz etmektedir.

Birinci Haçlı Seferine katılan kontlar arasında tarihe adını altın harflerle yazdırabilecekken menfaat ve çıkar ilişkileri Stephen Blois'i hak ettiği konuma konuşlanmasını engellemiştir. Bu gerçeğin ortaya çıkmasında onun kendi hatalarının kurbanı olduğu düşünülebilir. Ancak bu durum onun kendi hatalarının neticesi değil, karakteristik özelliklerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. İhtiyatlı tutumu, iyi niyetli oluşu ve sefer sırasında üstlendiği görevler onun Kudüs kralı olabileceği düşüncesini gizli bir şekilde belleklerde filizlendirdi. Fakat sağlam ve dik bir duruşa sahip olamaması

ve rakipleri olan diğer Haçlı kontlarının daha güçlü oluşu bu yönde hayata geçebilecek eylemi engellemiştir. Kudüs'ü ele geçirmenin ortak payda olduğu, ama aynı zamanda her kontun kendi menfaatini gözettiği stratejik ve politik ilişkiler çerçevesinde -sıkı bir duruşu olmadığı için- diğer kontlar tarafından oyun dışı bırakılmış ve ülkesi Fransa'ya geri dönmek zorunda bırakılmıştır. Hristiyan dünyası için önemli mevkilerden biri olan Kudüs krallığı konumunun kendisine yakıştırılması Stephen Bois'in Haçlılara karşı bir hain olmadığını göstermesi bakımında da önem arz etmektedir.

Netice itibarıyla Stephen Blois'in, Birinci Haçlı Seferi sırasında Antakya kuşatmasından ayrılması bir hain olarak anılmasına neden olmuştur. Hikâyelerde anlatılacak bir cesaret örneği olabileceken Antakya'daki muhasaradan ayrılmasından dolayı adı unutulmuş ve Kudüs Krallığı için düşünülen bir kont iken İmparatoru Antakya yolundan geri çevirdiğinden hain olarak zikredilmiştir. Ancak Stephen Blois'in bu tercihi kendi isteğiyle değil, Bohemond'un teşviki ile yapması, onu temize çıkarmaktadır. Bu gerçekten yola çıkarak Stephen Blois'in bir korkak ve hain değil, aksine bir cesaret ve kahramanlık örneği olduğu rahatlıkla savunulabilir.

Kaynakça**Ana Kaynaklar**

- Albert of Aachen. (2013). *Albert of aachen's history of the journey to jerusalem: vol.1: books 1-6. the first crusade 1095-1099*. (S.B. Edgington, Trans.). Routledge, London and New York.
- Anna Komnena. (1996). *Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'nda İmparator Alexios Komnenos Dönemi'nin tarihi: Malazgirt'in sonrası*. (B. Umar, Çev.). İnkılap Kitapevi.
- Anna Komnene. (1969). *Aleksiad*. (E. R. A. Sewter, Trans.). Published by the Penguin Group.
- Anonim haçlı tarihi (*Gesta francorum et aliorum hierosolymitanorum*). (2013). (E. Ayan, Çev.). Selenge Yayınları.
- R. Hill. (Ed.). (2006). Anonymous author connected with Bohemond of Taranto. *Gesta francorum*. Oxford Medieval Texts, Oxford. 10-17.
- Cartier, M. É. (1846). *Recherches sur les monnaies au type chartrain frappées à Chartres*, Frappées: Blois, Vendôins, Chateaudum, Nogent-le-Rotrou (Ferche), St. Aignan, Celles, Romorantin, Brosse, Rollin.
- Fulcher of Chartres. (1969). *A History of the expedition to Jerusalem 1095-1127*, (F. R. Ryan, Trans.). The University of Tennessee Press.
- Fulcherius, C. (2009). *Kudüs seferi*. (İ. B. Barlas, Çev.). IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ibn al-Qalânîsî. (2002). *The Damascus chronicle of the crusades*, (H. A. R. Gibb, Trans.). Dover Publications.
- İbnü'l-Esîr. (1991). *El kâmil fi't-tarih*. X, (A. Özeydin, Çev.). Bahar Yayınları.
- Letters from the east: crusaders, pilgrims and settlers in the 12th–13th centuries* (2010), (M. Barber and K. Bate, Trans.). Ashgate Publishing.
- Letters of the Crusaders written from the Holy Land*. (1897). (D. C. Munro, Trans.). University of Pennsylvania.
- Raymond of Aguilers. (2006). *The historia francorum qui ceperunt Iherusalem (History of the Franks who captured Jerusalem)*, (J. H. Hill and L. L. Hill, Trans.). Fordham University Press.
- Recueil des historiens des croisades, historiens occidentaux*. (1866). III, Imprimerie impériale.
- Süryani Mihail (1944). *Vekayinâme: ikinci kısım (1042-1195)*. (H. D. Andreasyan, Trans.). (Basılmamış-Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Kütüphanesi).
- The Deeds of the Franks and other Jerusalem-Bound Pilgrims (The earliest chronicle of the first crusades)*. (2011). (N. Dass, Trans.), Published by Rowman & Littlefield Publishers.
- The Gesta Tancredi of Ralph of Caen: A history of the Normans on the first crusade* (2007). (B. S. Bachrach and D. S. Bachrach, Trans.). Asgate.
- Translation from translations and reprints from the original sources of european history*. (1897). IV, Published By The Department of History of the University of Pennsylvania.
- Urfalı Mateos. (2000). *Urfalı Mateos vekayinâmesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un zeyli (1136-1162)*. (H. D. Andreasyan, Çev.). (E. Dulaure ve M.H. Yinanç, Notlar), TTK Yayınları.
- Willermus Tyrensis. (2016). *Willermus Tyrensis'in haçlı kroniği: başlangıçtan Kudüs'ün zaptına kadar*. (E. Ayan, Haz.). Ötüken Neşriyat.

Araştırma Eserler

- Altan, E. (2001). Haçlı ordularının Anadolu'da geçtiği yollar. *Bellekten*, LXV/243, 571-582. <https://doi.org/10.37879/bellekten.2001.571>
- Altınay, R. ve Çeçen, E. (2023). I. Kılıç Arslan'ın Anadolu'daki beka mücadelesinde I. Haçlı Seferi'ne karşı diplomatik girişimleri. *Akademik Bakış*, XVI/32, 339-357.

- Anckaer, J. (2006). Robert II of Flanders (d. 1111). A. V. Murray (Ed.), *The crusades an encyclopedia*, IV, (s. 1039-1040) ABC-CLIO, Santa Barbara, California.
- Asbridge, T. S. (2000). *The creation of the principality of Antioch 1098-1130*. The Boydell Press.
- Bahadır, G. (2015). 1101 yılında Türk-Haçlı Mücadelelerinin Anadolu tarihindeki önemi. *Cappadocia Journal of History and Social Sciences*, V, 77-108.
- Brundage, J. A. (1960). An Errant Crusader: Stephen of Blois. *Traditio*, XVI, 380-395.
- Cate, J. L. (1969). The Crusade of 1101. M. W. Baldwin (Ed.), *A history of the crusades: I. the first hundred years*, (s. 343-368), The University of Wisconsin Press, Madison, Milwaukee, and London.
- Claster, J. N. (2009). *Sacred violence the european crusades to the middle east 1095-1396*. University of Toronto Press.
- Crouch, D. (2013). *King Stephen 1135-1154*. Routledge.
- David, C. W. (1920). *Robert Curthose duke of Normandy*. Harvard University Press.
- Demirkent, I. (1995). 1101 yılı Haçlı seferleri. *Prof. Dr. Fikret Işıltan'a 80. Doğum Yılı Armağanı*. (s. 17-56), Dünya Yayıncılık.
- Demirkent, I. (1996). Haçlılar. *DİA*. XIV, (s. 525-546), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Demirkent, I. (1997). *Haçlı seferleri*. Dünya Yayıncılık.
- Dumlupınar Alican, S. (2019). İlk Haçlı Seferleri sırasında Bizans ve Haçlıların birbirlerine ilişkin algıları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 41, 510-523.
- Duncalf, F. (1969a). The Councils of Piacenza and Clermont. M. W. Baldwin (Ed.). *A History of the Crusades: I. The First Hundred Years*, (s. 220-253), The University of Wisconsin Press.
- Duncalf, F. (1969b). The First crasude: Clermont to Constantinople. M. W. Baldwin (Ed.), *A History of the Crusades: I. The First Hundred Years*, (s. 253-280), The University of Wisconsin Press.
- Edgington, S. B. (2006a). Bohemund I of Antioch (d. 1111). A. V. Murray (Ed.), *The Crusades an Encyclopedia*, Vol I, (s. 175-176), ABC-CLIO, Santa Barbara, California.
- Edgington, S. B. (2006b). Fulcher of Chartres (d. c. 1127). A. V. Murray (Ed.), *The Crusades an Encyclopedia*, Vol II, (s. 489-490), ABC-CLIO, Santa Barbara, California.
- Ersan, M. (2008). Bizans İmparatorluğu-Antakya Haçlı prinkepşliği siyasi ilişkilerine bir bakış. *Prof. Dr. Işın Demirkent Anısına*. (s. 335-346), Dünya Yayınları.
- France, J. (2006a). Antioch, Sieges of (1097-1098). A. V. Murray (Ed.), *The Crusades an Encyclopedia*, Vol I, (s. 79-80), ABC-CLIO, Santa Barbara, California.
- France, J. (2006b). From Antioch to Jerusalem (1098-1099). A. V. Murray (Ed.), *The Crusades an Encyclopedia*, Vol II, (s. 439-448), ABC-CLIO.
- France, J. (1994). *Victory in the east: a military history of the first crusade*. Cambridge University Press.
- Gada, M. Y. (2015). The betrayal of the first crusade. *History Studies*, 7(3), 81-98.
- Genç, Ö. ve Korunur, H. (2016). Antakya'nın haçlılar tarafından ele geçiriliş. *The Studies of Ottoman Domain*, 6(10), 59-82.
- Hodgson, N. (2006). Women. A. V. Murray (Ed.), *The Crusades an Encyclopedia*, Vol IV, (s. 1285-1290), ABC-CLIO, Santa Barbara, California.
- Holmes, N. (2019). *The Byzantine World War: The Last Romans and the first crusades*. Matador Publishing.
- Kaleli, E. (2017). Haçlı seferlerinin muhtelif finansman biçimleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 223-233.

- Kaya, S. (2020). Birinci haçlı seferi sırasında İznik'in kuşatılması ve işgali (1097). *VII. Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresi*. Şanlıurfa, 24-26 Ocak 2020, (s. 50-63), İksad Yayınevi.
- Kaya, S. (2022). Birinci Haçlı seferinde (1096-1099) Antakya kuşatması sırasında ortaya çıkan ikmal-işe ihtiyacı ve bu ihtiyacı karşılama çabaları. *Sosyal & Beşerî Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler – II (Aralık 2022)*. (Z. Özomay ve U İnan, Ed.). (s. 23-45), Gece Kitaplığı.
- Kaya, S. (2023). Birinci Haçlı seferinde İznik ve Antakya'nın işgali sırasında Bizans-Haçlı çekişmesi. Fevzi Çakmak (Ed.). *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları-III (Ekim2023)*, (s. 139-164), Gece Kitaplığı.
- Keats-Rohan, K. S. B. (2006). Robert Curthose (d. 1134). A. V. Murray (Ed.), *The Crusades an Encyclopedia*, Vol IV, (s. 1041-1042), ABC-CLIO, Santa Barbara, California.
- Kedar, B. Z. (2016). *Crusaders and Franks: studies in the history of the crusades and the Frankish levant*. Routledge.
- Kostick, C. (2008). The leadership of the first crusade. *The Social Structure of the First Crusade*. (s. 95-130), Brill.
- Krey, A. C. (1921). *The first crusade the accounts of eye- witnesses and participant*. Princeton University Press.
- LoPrete, K. A. (1999). Adela of Blois: Familial Alliances and Female Lordship. Theodore Evergates (Ed.), *Aristocratic Women in Medieval France*, (s. 7-44), University of Pennsylvania Press.
- Mulinder, A. (2006a). Crusade of 1101. A. V. Murray (Ed.), *The Crusades an Encyclopedia*, Vol I, (s. 304-307), ABC-CLIO.
- Mulinder, A. (2006b). Stephen of Blois (d. 1102). A. V. Murray (Ed.), *The Crusades an Encyclopedia*, Vol IV, (s. 1122-1123), ABC-CLIO.
- Murray, A. V. (2006). Money and Logistics in the forces of the First Crusade: coinage, bullion, service, and supply, 1096-99. J. H. Pryor (Ed.). *Logistics of warfare in the age of the crusades*, (s. 229-251), Ashgate Publishing Limited.
- Nicolle, D. (2003). *The first crusade 1096-99: conquest of the holy land*. (C. Hook, Illustrated), Osprey Publishing.
- Özaydın, A. (1993). Danişmetliler. *DİA*. VIII, (s. 469-4774), Türkiye Diyanet Vakfı yayınları.
- Özer, S. (2015). Haçlıların Antakya'yı zaptına İslam dünyasının tepkileri. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 65-92.
- Özer, S. (2019). Blois ve Chartres Kontu Stephen'in Haçlı Seferlerindeki rolü ve etkisi. *History Studies*, 11(1), 251-272.
- Pryor, J. H. (1998). Stephen of Blois: sensitive new-age crusader or victim of history?. *Journal of the Sydney University Arts Association*, XX, 26-58.
- Pryor, J. H. (2006). Digest. J. H. Pryor (Ed.), *Logistics of warfare in the age of the crusades*, (s. 275-293), Ashgate Publishing Limited, Burlington.
- Runciman, S. (1969a). The First Crusade: Antioch to Ascalon. M. W. Baldwin (Ed.), *A history of the crusades: I. the first hundred years*, (s. 308-343), The University of Wisconsin Press, Madison, Milwaukee, and London.
- Runciman, S. (1969b). The First Crusade: Constantinople to Antioch. M. W. Baldwin (Ed.), *A History of The Crusades: I. The First Hundred Years*, (s. 280-307), The University of Wisconsin Press, Madison, Milwaukee, and London.
- Runciman, S. (1998). *Haçlı seferleri tarihi: birinci haçlı seferi ve Kudüs Krallığı'nın kuruluşu*. I, (F. Işıltan, Çev.). TTK.
- Runciman, S. (2015). *A history of the crusades: the first crusade and the foundation of the kingdom of Jerusalem*. I, Cambridge University Press.

Shepard, J. (1988). When Greek meets Greek: Alexius Comnenus and Bohemond in 1097-98. *BMGS (Byzantine and Modern Greek Studies)*, XII, 185-277.

Tyerman, C. (2006). *God's war: a new history of the crusades*. Harvard University Press.

Yıldız, M. (1999). *Fulcherius carnotensis birinci haçlı seferi vakayinamesi (fulcheri carnotensis historia hierosoly mitana)* (Tez No. 176125) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale tek yazarlıdır.

Çıkar Beyanı

Yazarın çıkar çatışması olmamıştır.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.